

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษานี้ เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ของการให้บริการสุขภาพโดยแกนนำสุขภาพชุมชนสำหรับผู้ที่เป็นโรคเบาหวานอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง การรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย การศึกษาเอกสารและข้อมูลสารสนเทศ การสัมภาษณ์รายบุคคลแบบกึ่งโครงสร้าง และการสนทนากลุ่ม และการรวบรวมข้อมูลต่างแหล่งข้อมูล ประชากรในการศึกษานี้ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์สุขภาพชุมชน แกนนำสุขภาพชุมชน และผู้ที่เป็นโรคเบาหวานกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ เป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) คือเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์สุขภาพชุมชนจำนวน 7 คน แกนนำสุขภาพชุมชนจำนวน 7 คน และผู้ที่เป็นโรคเบาหวานจำนวน 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย แนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์รายบุคคลแบบกึ่งโครงสร้าง และแนวคำถามสำหรับการประชุมกลุ่มเพื่อระดมสมอง ซึ่งแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์นี้พัฒนามาจากแนวคิดการตลาดเพื่อสังคมของ Kotler (1989) ดัดแปลงโดยพรทิพย์ สัมปัตตะวนิช (2547) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความตรงตามเนื้อหาในแบบสัมภาษณ์รายบุคคลแบบกึ่งโครงสร้าง และแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านความตรงตามเนื้อหา (content validity) ความชัดเจนของคำถาม (clarity) ความเหมาะสมของคำถาม (appropriateness) ความเหมาะสมของการจัดลำดับคำถามในการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม (sequence the questions) ภายหลังจากผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์และแนวคำถามในการสนทนากลุ่มแล้ว ผู้ศึกษาคำเนิการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยขออนุญาตดำเนินการศึกษาตามขั้นตอน รวมถึงการพิทักษ์สิทธิประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษา การขออนุญาตบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยชี้แจงให้ทราบว่า การเข้าร่วมการศึกษาในครั้งนี้เป็นไปด้วยความสมัครใจ และสามารถออกจากการศึกษานี้ได้โดยไม่ต้องอธิบาย ข้อมูลที่ได้จะเป็นความลับและนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น เมื่อกลุ่มตัวอย่างให้ความร่วมมือจึงเก็บข้อมูล

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาสถานการณ์ของการให้บริการสุขภาพโดยแกนนำสุขภาพชุมชนสำหรับผู้ที่เป็นโรคเบาหวานอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง พบว่าลักษณะการให้บริการสุขภาพโดยแกนนำสุขภาพชุมชนสำหรับผู้ที่เป็นโรคเบาหวาน ได้ใช้แนวคิดการตลาดเพื่อสังคมของ Kotler (1989) ซึ่งเป็นการใช้เทคนิคการตลาดเชิงมาส่งเสริมให้เกิดการยอมรับและเกิดพฤติกรรมที่จะทำให้กลุ่มผู้ที่เป็นโรคเบาหวานมีสุขภาพดี ประกอบด้วย 8 ขั้นตอนคือ 1)การกำหนดปัญหาที่ต้องการจะแก้ไข มีการสำรวจ และรวบรวมข้อมูลพบว่าปัญหาสุขภาพในพื้นที่จัดเรียงตามลำดับคือพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองในผู้ป่วยเรื้อรัง ปัญหาภาวะทันตะสุขภาพในเด็กอนุบาลและนักเรียนประถมศึกษา และปัญหาประชาชนไม่การออกกำลังกาย จากนั้นจึงร่วมกันแก้ไขปัญหานั้นโดยเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วม 2)การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางสังคมในการศึกษาคครั้งนี้ เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์สุขภาพชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุขสุ่วร่วมกันวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและบริบททางสังคม พบว่า มีปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงาน คือ ชุมชนมีความสามัคคี มีระบบเครือข่าย และมีความใกล้ชิดกัน 3)การวางวัตถุประสงค์ทางการตลาดเพื่อสังคม ในการดำเนินการครั้งนี้ ได้วางวัตถุประสงค์ไว้คือ ผู้ที่เป็นโรคเบาหวานสามารถจัดการดูแลสุขภาพตนเองได้ โดยเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา 4)การแบ่งส่วนการตลาดและคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์สุขภาพชุมชน ได้ทำการแบ่งส่วนการตลาดโดยใช้เกณฑ์ความแตกต่างของผู้มารับบริการ ตามลักษณะของโรคที่เป็น แบ่งได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ที่เป็นโรคเบาหวาน กลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวาน และกลุ่มประชาชนทั่วไป และได้คัดเลือกกลุ่มผู้ที่เป็นโรคเบาหวานเข้าร่วมโครงการ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีความคุ้มค่าในการดำเนินการ 5) การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค ในการศึกษาคครั้งนี้ทำโดยการออกแบบสัมภาษณ์เรื่องการปฏิบัติตัว ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ที่เป็นโรคเบาหวาน คุณภาพชีวิต และการเผชิญกับภาวะที่เกี่ยวข้องกับเบาหวานพบปัญหาด้านต่างๆ ดังนี้ ผู้ที่เป็นโรคเบาหวานมีพฤติกรรมการบริโภคที่ไม่สนับสนุนต่อการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ผู้ที่เป็นโรคเบาหวานไม่ออกกำลังกาย และไม่เข้ารับการตรวจรักษาตามนัด 6) การเสนอข้อได้เปรียบในแต่ละส่วนการตลาด ในการศึกษาพบว่า ได้มีการชี้แจงสิทธิประโยชน์ให้ผู้ที่เป็นโรคเบาหวานที่เข้าร่วมโครงการ คือ จะได้รับการดูแล และติดตามเยี่ยมบ้านและให้บริการ โดยใช้ชุดบริการ จากกลุ่มแกนนำสุขภาพชุมชนอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ในราคา 1 บาทต่อเดือน 7) การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดทำโดยการใช้กระบวนการตลาดเพื่อสังคมนวมเข้ากับเทคนิคการตลาด 4 P's ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์หมายถึงชุดบริการสุขภาพที่แกนนำสุขภาพชุมชนจะให้บริการแก่ผู้ที่เป็นโรคเบาหวานที่เข้าร่วมโครงการร่วมละบาท ราคาหรือคุณค่ากำหนดไว้ที่ 1 บาท เป็นเงินที่ผู้ที่เป็นโรคเบาหวานจ่ายเพื่อแลกกับความพึงพอใจในการให้บริการของแกนนำสุขภาพ สถานที่ในการให้บริการคือที่บ้านหรือตามการนัดหมาย

ซึ่งเป็นที่ที่สะดวกแก่ทั้ง 2 ฝ่ายในการให้และรับบริการ การส่งเสริมการขายเป็นการใช้ช่องทางที่ดีที่สุดที่จะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งในที่นี้ใช้วิธีการตลาดตรง ด้วยการพูดชักชวนผู้ที่เป็โรคเบาหวาน ชื่อชุดบริการสุขภาพ 8)การนำไปปฏิบัติและประเมินผล ในการศึกษา พบว่า ผู้ที่เป็นโรคเบาหวานสามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ได้ดีขึ้นเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งยังมีการปรับพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพตนเอง ไม่ว่าจะเป็นในด้าน การออกกำลังกาย การเลือกรับประทานอาหาร การปลูกและรับประทานผักพื้นบ้านและการดำเนินชีวิตแบบวิถีไท

ปัญหาและอุปสรรค

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากศึกษาสถานการณ์ของการดำเนินการให้บริการสุขภาพ โดยแกนนำสุขภาพชุมชนสำหรับผู้ที่เป็โรคเบาหวานอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง พบปัญหาจากการดำเนินการคือ ในบางขั้นตอนต้องมีการดำเนินการในหลายพื้นที่ ทำให้การดำเนินการใช้ระยะเวลาค่อนข้างนาน อีกทั้งยังมีความแตกต่างทางด้านศักยภาพของตัวบุคคลทั้งทางด้านแกนนำสุขภาพและผู้ที่เป็โรคเบาหวาน จึงมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพของผู้ที่เป็นโรคเบาหวาน และในขั้นตอนของการเตรียมแกนนำสุขภาพชุมชนมีผู้สมัครบางคนถอนตัวจากการอบรมเนื่องจากภาระด้านครอบครัวและคู่สมรสไม่เข้าใจในกิจกรรมของโครงการร่วมละบาท

เมื่อดำเนินการ โครงการเสร็จสิ้นแล้ว ในขั้นตอนการประเมินผล เนื่องจากภาระงานของเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์สุขภาพชุมชน ทำให้ไม่ได้มีการประเมินผล โครงการทั้งหมด แต่มีการวัดผล การเปลี่ยนแปลงในระดับปัจเจกบุคคล แต่มีแนวคิดที่จะสรุปผล โครงการและรายงานไปยังผู้ให้งบประมาณดำเนินโครงการต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์สุขภาพชุมชน สามารถนำผลการศึกษาสถานการณ์ของการให้บริการสุขภาพ โดยแกนนำสุขภาพชุมชนสำหรับผู้ที่เป็โรคเบาหวานตำบลเวียงมอก และตำบลแม่มอกอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง พบว่าวิธีการให้บริการสร้างความเข้มแข็งโดยใช้แกนนำสุขภาพชุมชน จึงควรมีการขยายผลดำเนินการในพื้นที่อื่นๆ เพื่อเป็นการพัฒนาการดูแลสุขภาพผู้ที่เป็โรคเบาหวานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์สุขภาพชุมชน สามารถนำผลการศึกษาสถานการณ์ของการให้บริการสุขภาพ โดยแกนนำสุขภาพชุมชนสำหรับผู้ที่เป็โรคเบาหวานตำบลเวียงมอก และตำบลแม่มอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ไปปรับใช้ในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยโรคเรื้อรังอื่นๆ ได้

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา โดยการศึกษาเอกสารและข้อมูลสารสนเทศ การสัมภาษณ์รายบุคคลแบบกึ่งโครงสร้าง การประชุมกลุ่มเพื่อระดมสมอง และการรวบรวมข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์สุขภาพชุมชน แกนนำสุขภาพชุมชน และผู้ที่เป็นโรคเบาหวาน จากการศึกษาพบว่าผู้บริหารและนักการเมืองในตำบลจะมีบทบาทในการจัดการด้านงบประมาณ ในการศึกษาครั้งต่อไป อาจมีการศึกษาเพิ่มเติม โดยการเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงอาจมีการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เพียง เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์สุขภาพชุมชนที่รับผิดชอบโครงการรณรงค์เบาหวาน แกนนำสุขภาพชุมชน และผู้ที่เป็นโรคเบาหวานเท่านั้น เช่น สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาเทศบาล ผู้นำชุมชน แกนนำกลุ่ม/ชมรมต่างๆ ในชุมชน

2. การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ของการให้บริการสุขภาพโดยแกนนำสุขภาพชุมชน สำหรับผู้ที่เป็นโรคเบาหวานตามแนวคิดการตลาดเพื่อสังคม ในการศึกษาครั้งต่อไป อาจมีการศึกษาเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นที่ไม่ได้ใช้แนวคิดการตลาดเพื่อสังคมในการดูแลผู้ที่เป็นโรคเบาหวานกับการใช้แนวคิดอื่น เพื่อเป็นการเปรียบเทียบผลของการให้บริการและนำมาพัฒนางานในการดูแลผู้ที่เป็นโรคเบาหวานต่อไป